

Petra Havinga
Anouk de Gee
Agnes van der Poel

Preventie van infectieziekten bij druggebruikers

Evaluatie van drie Harm Reduction materialen

Inhoud

Inleiding	5
1 Materialen 'Veilig Spuiten'	7
1.1 Inleiding	7
1.2 Methode	7
1.3 Resultaten evaluatie professionals	9
1.4 Resultaten evaluatie druggebruikers	11
2 Brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een soa'	13
2.1 Inleiding	13
2.2 Methode	13
2.3 Resultaten professionals werkzaam in de verslavingszorg	15
2.4 Resultaten professionals werkzaam bij een SOA-poli	17
2.5 Resultaten professionals die de brochure eerder hebben besteld	19
3 SOA-spel	23
3.1 Inleiding	23
3.2 Methode	23
3.3 Resultaten	24
4 Samenvatting en conclusie	29
Bijlage 1	36
Bijlage 2	41
Bijlage 3	43

Inleiding

Het Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik richt zich op het ontwikkelen en implementeren van kennis en interventies op het gebied van Harm Reduction en op het versterken en voeden van het draagvlak hiervoor. Het netwerk ondersteunt verslavingszorginstellingen bij activiteiten op het gebied van infectieziekten en Harm Reduction. Lidmaatschap van het netwerk staat open voor preventie- en zorgprofessionals die geïnteresseerd zijn in infectieziekten, Harm Reduction en druggebruik. Bijvoorbeeld professionals werkzaam in de verslavingszorg, maatschappelijk opvang of bij GGD-en. Het netwerk wordt gefinancierd door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Eén van de activiteiten van het Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik is de ontwikkeling en implementatie van Harm Reduction materialen ter preventie van infectieziekten bij druggebruikers. In 2009 zijn de volgende materialen ontwikkeld en verspreid:

Materialen Veilig spuiten

In 2009 zijn in samenwerking met IrisZorg materialen 'Veilig spuiten' voor in de gebruikersruimte ontwikkeld, bestaande uit placemats en posters. Deze materialen zijn ontwikkeld ter bevordering van veilig intraveneus druggebruik met als doel extra bescherming te bieden tegen bloedoverdraagbare aandoeningen (BOA) in spuitruimten, met name het hepatitis C virus. De placemat is voornamelijk gericht op overdracht van informatie aan injecterende druggebruikers. De poster dient (ook) ter informatie voor professionals. De materialen informeren over waarmee, hoe en waar te spuiten.

Brochure 'Alcohol drugs, seks en... een soa'

In 2009 is de brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een soa' ontwikkeld. Deze brochure is bedoeld voor preventie- en zorgprofessionals en biedt ondersteuning en reikt kennis aan over de werking van alcohol en drugs op seksuele gevoelens en gedrag. Professionals kunnen de brochure gebruiken in het kader van voorlichtingsactiviteiten. De brochure dient ook ter informatie voor de einddoelgroep, bijvoorbeeld jongeren.

SOA-spel

In 2008/2009 is het SOA-spel in samenwerking met IrisZorg ontwikkeld. Het doel van dit spel is dat druggebruikers spelenderwijs kennis opdoen over hoe zij een SOA kunnen oplopen en hoe ze een soa kunnen voorkomen. Het spel is bedoeld als middel voor verslavingszorgmedewerkers en andere professionals om veilige seks, en de rol die middelen hierbij spelen, bespreekbaar te maken. Zij kunnen het spel met maximaal zes personen tegelijk spelen.

Het jaarplan van het netwerk stond in 2011 in het teken van het evalueren en opnieuw onder de aandacht brengen van deze materialen. We hebben geïnventariseerd hoe de materialen in de praktijk gebruikt en gewaardeerd worden. Tevens hebben we door middel van deze evaluaties de materialen nog eens verspreid en opnieuw onder de aandacht gebracht. Dit rapport beschrijft en bespreekt de resultaten van deze evaluaties.

1 Materialen 'Veilig Spuiten'

1.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van de evaluatie van de materialen 'Veilig Spuiten', bestaande uit placemats en posters. De materialen zijn ontwikkeld ter bevordering van het veilig intraveneus druggebruik met als doel druggebruikers bescherming te bieden tegen bloed overdraagbare aandoeningen (BOA) in spuitruimten, met name het heptattis C virus.

Het doel van deze evaluatie is na te gaan hoe de materialen 'Veilig Spuiten' in de praktijk ingezet en gewaardeerd worden. De volgende evaluatievragen stonden centraal:

- Zijn de materialen bekend bij professionals werkzaam in gebruiksruidten?
- Worden de materialen gebruikt in gebruiksruidten?
- Op welke manier worden de materialen gebruikt in gebruiksruidten?
- Hoe waarden professionals de materialen?
- Welke suggesties voor verbetering van de brochure geven de professionals?
- Hoe waarden injecterende druggebruikers de materialen?

1.2 Methode

1.2.1 Evaluatie professionals

Procedure en respons

Mei 2011 zijn pakketjes verstuurd naar de teamleiders/managers van de 34 gebruiksruidten met een spuitruimte in Nederland. Voor de verzendlijst is gebruik gemaakt van de lijst met gebruiksruidten die tot stand is gekomen in het kader van het onderzoek naar de organisatie en inrichting van gebruiksruidten in 2010¹. De pakketjes bestonden uit:

- een placemat (10x)
- een poster van A1 (1x) en A2 formaat (2x)
- vragenlijsten (4x)

In een begeleidende brief is aan de teamleider/managers gevraagd of zij de placemat en poster wilden bekijken en de vragenlijst in wilden vullen. Tevens is hen gevraagd 3 medewerkers te vragen de materialen te bekijken en de vragen te beantwoorden.

Van 15 gebruiksruidten (respons 44%) hebben we in totaal 48 ingevulde vragenlijsten retour gekregen, variërend van 1 tot 4 vragenlijsten per gebruiksruidte. Tabel 1.1 geeft de functie/achtergrond van de respondenten weer. Bij 'anders namelijk' noemen respondenten bijvoorbeeld behandelmedewerker, woonbegeleider en sociotherapeutisch medewerker.

¹ Havinga, P. & Poel, A. van der (2011). Gebruiksruidten in Nederland. Update van de handreiking bij organisatie en inrichting. Utrecht: TrimboS-instituut.

Tabel 1.1 – Functie/achtergrond van de respondenten

Beroepsgroepen	Aantal respondenten
sociaal pedagogisch hulpverlener/werker	18
maatschappelijk werker	8
verpleegkundige	6
toezicht/beveiligingsmedewerker	2
(persoonlijk) begeleider	2
arts	1
anders namelijk	7
beroep niet ingevuld	4
<i>Totaal</i>	<i>48</i>

Vragenlijst

De vragenlijst bestond uit twee delen. Het al dan niet gebruiken van de materialen 'Veilig Spuiten' bepaalde welke delen ingevuld dienden te worden. Deel 1 diende ingevuld te worden door professionals die de materialen gebruiken of eerder hebben gebruikt. Deel 1 bestond uit vragen over het gebruik en waardering van de materialen. Ook is gevraagd naar suggesties voor verbetering van de materialen. Deel 2 diende ingevuld te worden door professionals die de materialen niet gebruiken. In deel 2 van de vragenlijst kwamen vragen aan bod over waardering van de materialen en is gevraagd of respondenten de materialen gaan gebruiken in de toekomst. Ook hier is gevraagd naar suggesties voor verbetering van de materialen. De volledige vragenlijst is toegevoegd als bijlage (bijlage 1).

1.2.2 Evaluatie druggebruikers

Procedure en respons

In de periode van eind april tot eind mei 2011 is een bezoek gebracht aan drie gebruiksruidten en een heroïnevertrekking om de materialen aan injecterende druggebruikers voor te leggen. Hier is een aantal korte vragen gesteld over wat ze van de materialen vinden. Bezocht zijn:

- gebruiksruidte AMOC in Amsterdam (N=4)
- gebruiksruidte NAS Rotterdam (N=3)
- gebruiksruidte aan de Herebinnensingel in Groningen (N=0)
- heroïnevertrekking in Groningen (N=1)

Bij de gebruiksruidte in Amsterdam en Rotterdam is er een afspraak gemaakt met de ons bekende contactpersonen over wanneer we de materialen konden voorleggen aan de gebruikers. Deze medewerkers waren op het moment van bezoek aanwezig om eerst wat te vertellen over de gebruiksruidte en vervolgens de Trimbos medewerker te introduceren aan de druggebruikers. Deze medewerkers hebben tevens gevraagd aan bezoekers of zij een aantal vragen wilden beantwoorden. Vervolgens heeft de Trimbos medewerker de bezoekers benaderd en een aantal korte vragen gesteld over wat ze van de materialen vinden. Bij het bezoek aan Groningen is aangesloten bij veldwerkers van Mainline, die met de Mainlinebus de gebruiksruidte en heroïnevertrekking bezochten.

In totaal hebben we 8 druggebruikers over de materialen gesproken: 4 in de gebruiksruijtte in Amsterdam, 3 in de gebruiksruijtte in Rotterdam en 1 in de heroïne verstreking ruijtte in Groningen. Tabel 1.2 geeft een overzicht van de kenmerken van de 8 respondenten.

Tabel 1.2 - Kenmerken respondenten

Respondent	Locatie	Wijze van gebruik	Hoe lang injecteer je?	Middel
1.	Amsterdam	Injecteren	3 jaar	Heroïne
2.	Amsterdam	Injecteren en roken	18 jaar	Heroïne
3.	Amsterdam	Injecteren	40 jaar	Heroïne en cocaine
4.	Amsterdam	Injecteren en roken	10/12 jaar	Heroïne
5.	Rotterdam	Injecteren en roken	1 a 2 jaar	Cocaine, soms heroïne
6.	Rotterdam	Injecteren en roken	15 jaar	Heroïne en cocaine
7.	Rotterdam	Injecteren en roken	9/10 jaar	Heroïne en cocaine
8.	Groningen	Injecteren	36 jaar	Onbekend*

* Van deze respondent is ons onbekend welk(e) middel(len) deze gebruikt

Vragenlijst

De injecterende druggebruikers is gevraagd aan de hand van een vooraf opgestelde vragenlijst (bijlage 2) hoe lang ze al drugs injecteren en of ze daarnaast ook nog drugs roken. Vervolgens is gevraagd of de materialen hen aanspreken, of er voor hen nieuwe informatie op staat en welk cijfer ze de materialen zouden geven. Opgemerkt moet worden dat de druggebruikers naar hun mening over de materialen is gevraagd: er is geen onderscheid gemaakt tussen de poster en placemat.

1.3 Resultaten evaluatie professionals

In deze paragraaf bespreken we de resultaten van de vragenlijsten ingevuld door professionals werkzaam bij een gebruiksruijtte. Wanneer het gaat over de bekendheid met de materialen en gebruik (paragraaf 1.3.1) is uitgegaan van de 15 gebruiksruijttten die betrokken zijn in de evaluatie: de antwoorden zijn gerapporteerd op het niveau van de gebruiksruijtte. Wanneer het gaat over waardering van de materialen en suggesties voor verbetering (paragraaf 1.3.2) is uitgegaan van de 48 respondenten die betrokken zijn in de evaluatie: de antwoorden zijn gerapporteerd op het niveau van de respondent.

1.3.1 Bekendheid met materialen en gebruik

De respondenten is gevraagd of zij de placemat of de poster kennen. Vervolgens is hen gevraagd of de materialen gebruikt worden in de gebruiksruijtte waar ze werkzaam zijn. De resultaten zijn weergegeven in tabel 1.3.

We kunnen constateren dat elf van de vijftien gebruiksruijttten medewerkers hebben die de materialen kennen. Er zijn vier gebruiksruijttten die de poster (N=2) of zowel de poster als de placemat (N=2) gebruiken. Bij één gebruiksruijtte werd de placemat eerder gebruikt, maar nu niet meer. Bij deze gebruiksruijtte lagen de placemats, toen deze nog

wel gebruikt werden, op de shottafels. Er is nu geen behoefte meer aan de placemats, aldus één van de respondenten. Er komen nog maar weinig injecterende druggebruikers in deze gebruikruimte en het shotten gebeurt niet altijd meer aan een tafel. De placemats liggen nog wel in een kast waar ook tijdschriften liggen, zodat bezoekers wel altijd de mogelijkheid hebben een placemat te pakken.

Tabel 1.3 – Bekendheid met materialen en gebruik

	Bekendheid	Gebruik
	Aantal gebruikruimten	Aantal gebruikruimten
Nee	4	5
Nee, eerder wel, nu niet meer	nvt	1
Ja, namelijk:	11	4
placemat	0	0
poster	2	2
beide	9	2
<i>Totaal</i>	<i>15</i>	<i>10*</i>

* Het totaal komt hier uit op 10 ipv 11. De antwoorden op de vragenlijsten die we terug kregen van deze ontbrekende gebruikruimten kwamen niet overeen. Het is niet gelukt contact te leggen met medewerkers van deze ruimte om deze discrepantie op te helderen.

Wijze van inzet poster en placemat

Alle gebruikruimten (N=4) hebben de poster op meerdere plekken hangen. Bij alle gebruikruimten hangt de poster in de spuitruimte. Plekken waar de poster nog meer opgehangen wordt zijn de rookruimte, de huiskamer, het kantoor of de kantine van de medewerkers of bij de verstrekingsbalie bij de gebruikruimte. Bij één gebruikruimte zijn de placemats verkrijgbaar bij de uitgiftebalie in de gebruikruimte. Bij de andere gebruikruimte worden de placemats soms gebruikt als poster ter informatie. De placemat wordt dan uitgedeeld en bezoekers kunnen deze dan meenemen.

Gebruik materialen in toekomst

Bijna alle gebruikruimten (N=9) die de materialen nog niet gebruikten, geven na het bekijken van de materialen aan deze te gaan gebruiken. Van één gebruikruimte hebben de medewerkers de vraag niet ingevuld.

1.3.2 Waardering en suggesties voor verbetering

Nieuwe informatie

Zeven van de 48 respondenten geven aan dat er voor hen nieuwe informatie op de materialen staat, namelijk:

- waar je beter wel en niet kunt spuiten met de voor- en nadelen erbij
- dat in de benen langzaam gespoten moet worden
- dat handen en voeten gemakkelijk ontsteken
- de hoeveelheid ascobine die gebruikt kan worden

Waardering

De respondenten waarderen de poster gemiddeld met een 7.9 (N=45). De duidelijke uitleg, relevantie van de informatie en de vormgeving die uitnodigt tot lezen worden genoemd als positieve punten van de poster. "*Super mooie poster met goede informatie,*

die de aandacht van de bezoekers trekt.", aldus één van de respondenten. Een andere respondent spreekt van "een duidelijk stappenplan om veilig te gebruiken". Drie respondenten geven echter ook aan dat zij de poster erg onrustig of druk vinden. "De afbeeldingen zijn duidelijk, maar het is iets te overweldigend". Eén respondent geeft de poster een onvoldoende, met als reden dat de poster erg onrustig is.

De respondenten waarderen de placemat gemiddeld met een 7.2 (N=38). Opvallend is dat er grote verschillen zijn in de cijfers die respondenten geven. Zo zijn er zeven respondenten die een 5 of lager geven en acht respondenten die de placemat een 9 of 10 geven. Voor de placemat noemen de respondenten dezelfde positieve aspecten als de poster. Een respondent merkt op: "Heldere instructie, ook voor analfabeten is 'waarmee' en 'hoe' duidelijk, 'waar' mogelijk iets minder. "Hoe" springt er beter uit bij de poster". De respondenten die een onvoldoende gaven, geven hiervoor de volgende redenen: de placemat is lelijk, is niet handig om te gebruiken als onderlegger en niet milieu vriendelijk. "Wie gaat dit als placemat gebruiken?" aldus één van de respondenten.

Suggesties voor verbetering

Tien respondenten noemen suggesties voor verbetering. Genoemd worden:

- plastificeer de placemats
- gebruik opvallender kleuren, materialen ogen nu somber
- engelse of oost europese vertaling van de materialen
- poster rustig en overzichtelijk houden
- aangeven wat het doel van de materialen is en voor welke doelgroep deze geschikt zijn
- nog duidelijker aangeven dat spuiten in hals en liezen erg gevaarlijk is
- kaartjes op zakformaat voor in de portemonnee
- prijs

1.4 Resultaten evaluatie druggebruikers

In deze paragraaf bespreken we de resultaten van de vragen die gesteld zijn aan injecterende druggebruikers in gebruikruimte AMOC in Amsterdam (N=4), in de gebruikruimte NAS Rotterdam (N=3) en in de heroïne verstrekking ruimte in Groningen (N=1).

Nieuwe informatie

Drie van de acht respondenten geven aan dat er voor hen nieuwe informatie op de materialen staat, namelijk:

- dat handen en voeten gemakkelijk ontsteken en dat je moet oppassen met zenuwen
- dat je bij spuiten in je bovenarm moet oppassen met slagaders

De andere vijf respondenten geven aan dat er voor hen geen nieuwe informatie op de materialen staat. Twee daarvan merken op dat ze deze kennis hebben geleerd door ervaring (bijvoorbeeld de plekken waar je beter wel en niet kunt spuiten).

Waardering

De druggebruikers waarderen de materialen gemiddeld met een 8.3 (N=8). De cijfers variëren van een 7 tot een 10. Positieve punten die genoemd worden zijn dat de plaatjes en de informatie duidelijk zijn: "Kort en krachtig" en "iedereen begrijpt het". Daarnaast benadrukt een aantal respondenten dat het belangrijk is om te weten waar je beter wel en niet kunt spuiten. Eén respondent gaf bijvoorbeeld aan dat hij wel enigszins wist waar je beter wel en niet kunt spuiten, maar dat het goed is dat "nog een keer duidelijk ge-

maakt wordt wat gevaarlijke plekken zijn". De respondenten noemen in de toelichting van het cijfer geen negatieve punten van de materialen.

Suggesties voor verbetering

- tip toevoegen, injecteer nooit bij een ander
- duidelijker weergeven hoe je de naald erin doet
- toevoegen dat je je handen moet wassen na afloop

Overige opmerkingen

- het valt wel mee hoe snel je handen gaan ontsteken
- het verwarmen is niet nodig
- het gebruik van een stericup is niet handig, dit is geen goede oplossing omdat je deze niet goed kunt vasthouden

2 Brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een soa'

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van de evaluatie van de brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een soa'. De brochure biedt ondersteuning en reikt kennis aan over de werking van alcohol en drugs op seksuele gevoelens en gedrag en is bedoeld voor preventie- en zorgprofessionals.

Het doel van deze evaluatie is na te gaan hoe de brochure 'Alcohol, drugs, seks en een soa' in de praktijk wordt ingezet en gewaardeerd. De volgende evaluatievragen staan centraal:

- Kennen en gebruiken professionals de brochure?
- Op welke manier wordt de brochure in de praktijk ingezet?
- Voor welke doelgroepen is de brochure geschikt?
- Hoe waarderen professionals de brochure?
- Welke suggesties voor verbetering van de brochure geven professionals?

2.2 Methode

2.2.1 Procedure en respons

In mei 2011 zijn pakketjes verstuurd naar de teamleiders/managers van

- afdelingen preventie van verslavingszorginstellingen
- Unity afdelingen
- soa-poli's

De pakketjes bestonden uit 20 exemplaren van de brochure 'Alcohol, drugs, seks en een soa' en 6 vragenlijsten. In een begeleidende brief hebben we aan de teamleiders/managers gevraagd of zij de brochure wilden bekijken en de vragenlijst in wilden vullen. Tevens is hen gevraagd 5 medewerkers te vragen de brochure te bekijken en de vragen te beantwoorden.

Daarnaast zijn benaderd:

- leden van het Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik
- professionals die de brochure al eens besteld hebben

Zij hebben elk één brochure en één vragenlijst toegestuurd gekregen, met de vraag of ze de brochure (nogmaals) wilden bekijken en de vragen wilden beantwoorden. In totaal hebben we 85 vragenlijsten retour gekregen. Tabel 2.1 geeft een overzicht van de respons. Het kan zijn dat er bij de respons sprake is van onderrapportage. Dit is mogelijk omdat naar sommige afdeling meer vragenlijsten zijn gestuurd dan het aantal medewerkers dat er werkzaam is. Tabel 2.2 geeft de functie/achtergrond van de respondenten weer.

Tabel 2.1 - Overzicht van het aantal verstuurd vragenlijsten en de respons

	Aantal afdelingen /personen benaderd	Aantal respons	Aantal vragenlijsten verstuurd	Aantal vragenlijsten retour
Hoofden	19 preventieafdelingen	13 (68%)	114 (19x6)	33 (29%)
Soa poli	9 soa-poli's	7 (78%)	54 (9x6)	21 (39%)
Unity	5 Unity afdelingen	2 (40%)	30 (5x6)	6 (20%)
Netwerk	15 personen	5 (33%)	15 (15x1)	5 (33%)
Lijst besteld	55 personen	20 (36%)	55 (15x1)	20 (36%)
Totaal			268	85 (32%)

Tabel 2.2 – Functie/achtergrond respondenten

Beroepsgroep	Preventie	Unity	Soa-poli	Leden netwerk	Eerder besteld	Totaal
Verpleegkundige			14	3	3	20
Verpleegkundige en preventiewerker	2		3			5
Preventiewerker	25	2			5	32
Sociaal pedagogisch hulpverlener					1	1
Maatschappelijk werker						
Teamleider	2		1			3
Afdelingshoofd/manager	1			1		2
Peereductor	1	1				2
Peereducator en preventiewerker		2				2
Jongerenwerker					2	2
Arts			3			3
Medewerker informatiecentrum					2	2
Trainer					1	1
Secretarieel medewerker					1	1
Anders	2	1			4	7
Niet ingevuld				1	1	2
Totaal	33	6	21	5	20	85

2.2.2 Vragenlijsten

De vragenlijst over de brochure 'Alcohol, drugs, seks en een soa' bestond uit twee delen. Het al dan niet gebruiken van de brochure bepaalde welk deel ingevuld diende te worden.

Deel 1: Professionals die de brochure gebruiken of eerder hebben gebruikt. In dit deel van de vragenlijst kwamen vragen aan bod over het gebruik, doelgroep en waardering van de brochure. Ook is gevraagd naar suggesties voor verbetering van de brochure.

Deel 2: Professionals die de brochure niet gebruiken. In dit deel van de vragenlijst kwamen vragen aan bod over waardering van de brochure en is gevraagd of respondenten de brochure denken te gaan gebruiken, voor welke doelgroep de brochure hen geschikt lijkt en hoe zij de brochure al dan niet zouden inzetten in de praktijk. Ook is gevraagd naar suggesties voor verbetering van de brochure.

Van de respondenten hebben er 16 deel 1 en 69 deel 2 ingevuld. Dit betekent dat het merendeel van de respondenten de brochure niet kende. De volledige vragenlijst is toegevoegd in bijlage 3.

2.3 Resultaten professionals werkzaam in de verslavingszorg

In deze paragraaf bespreken we de resultaten van de vragenlijsten ingevuld door professionals werkzaam in de verslavingszorg (N=44). Dit zijn de vragenlijsten die we terug hebben gekregen van:

- preventieafdelingen van verslavingszorginstellingen (N=33)
- Unity afdelingen (N=6)
- leden van het Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik (N=5)

Achtereenvolgens komen de thema's 'bekendheid met brochure en gebruik' en 'waardering en suggesties voor verbetering' aan bod.

2.3.1 Bekendheid met brochure en gebruik

Bekendheid en gebruik

Van de 44 professionals werkzaam in de verslavingszorg kennen 10 de brochure, waarvan 3 deze brochure ook gebruiken (tabel 2.3).

Tabel 2.3 – Bekendheid met en gebruik van de brochure door professionals verslavingszorg

Bekend met brochure	Aantal respondenten	Gebruik brochure	Aantal respondenten
Nee	34	Nee	7
Ja	10	Ja	3
<i>Totaal</i>	<i>44</i>	<i>Totaal</i>	<i>10</i>

De brochure wordt op verschillende manieren in de praktijk ingezet. Tabel 2.4 laat zien hoe de brochure door de professionals gebruikt wordt. We kunnen constateren dat alle drie respondenten de brochure uit delen en de inhoud bespreken.

Tabel 2.4 – Gebruik van de brochure door professionals verslavingszorg

Hoe gebruikt u de brochure? (N=3)	Aantal respondenten
We delen de brochure uit en bespreken de inhoud	3
We gebruiken de brochure ter ondersteuning van gesprekken	2
Geïnteresseerden kunnen de brochure zelf meepakken	2
We delen de brochure uit	1

Van de 41 respondenten die de brochure nog niet gebruikten denken 31 deze te gaan gebruiken in de toekomst. Tabel 2.5 laat zien hoe de professionals werkzaam in de verslavingszorg de brochure denken te gaan gebruiken. Eén respondent heeft deze vraag niet ingevuld.

Tabel 2.5 – Gebruik van de brochure door professionals verslavingszorg (meerdere antwoorden mogelijk)

Hoe denkt u de brochure te gaan gebruiken? (N=30)	Aantal respondenten
De brochure gebruiken ter ondersteuning van gesprekken	19
De brochure gebruiken bij voorlichtingsbijeenkomsten	14
Geïnteresseerden de brochure zelf laten meepakken	12
De brochure uitdelen en de inhoud bespreken	9
De brochure uitdelen	6
Anders	6

Respondenten die aangeven de brochure niet te gaan gebruiken (N=10) geven hiervoor een aantal redenen, namelijk:

- past niet binnen werkzaamheden (4 respondenten)
- niet geschikt voor doelgroep waarmee respondent werkt (2 respondenten)
- brochure nodigt niet uit tot lezen (2 respondenten)
- informatie in folder is niet geschikt (1 respondent)

Eén respondent heeft deze vraag niet ingevuld.

Doelgroepen

De respondenten (N=3) die de brochure gebruiken, gebruiken deze voor de volgende doelgroepen:

- jongeren (2 respondenten)
- druggebruikers (2 respondenten)
- uitgaanspubliek (1 respondent)

Aan respondenten die de brochure niet gebruiken (N=41) is gevraagd voor welke doelgroepen de brochure hen geschikt *lijkt*. Vier respondenten hebben deze vraag niet ingevuld. Voor onderstaande doelgroepen

- jongeren en jongvolwassenen (25 respondenten)
- professionals (12 respondenten)
- uitgaanspubliek (10 respondenten)
- druggebruikers (6 respondenten)
- ouders (2 respondenten)
- swingers (1 respondent)
- MSM (mannen die seks hebben met mannen) (1 respondent)
- prostituees (1 respondent)
- categorie onduidelijk (5 respondenten)

Bij de categorie 'onduidelijk' is het voor ons niet duidelijk welke doelgroep de respondent bedoeld. Dit is bijvoorbeeld het geval bij 'info spreekuur Centrum Maliebaan' en 'DIMS (Drugs Informatie en Monitoring Systeem)'. Hier is het niet duidelijk of de respondent de einddoelgroep of intermediair bedoeld.

2.3.2 Waardering en suggesties voor verbetering

Waardering

De professionals werkzaam in de verslavingszorg waarderen de brochure gemiddeld met een 6.9 (N=41). Drie respondenten hebben deze vraag niet ingevuld. De respondenten noemen een aantal positieve en negatieve punten van de brochure in de toelichting bij het cijfer, namelijk:

Positieve punten van de brochure:

- duidelijk, overzichtelijk en beknopt
- relevante informatie
- handzaam formaat
- goede vormgeving
- niet belerend geschreven

Negatieve punten van brochure:

- te veel informatie/tekst
- er wordt niet duidelijk aangegeven voor wie de brochure is
- taalfouten/'rare' formuleringen²
- layout voorkant nodigt niet uit tot lezen
- rommelige opmaak
- te klein lettertype

Suggesties voor verbetering

De respondenten is gevraagd naar suggesties voor verbetering van de brochure. Achtereenvolgend twintig professionals in de verslavingszorg noemen suggesties voor verbetering. Deze zijn als volgt samengevat:

- beter toespitsen op de doelgroep
- minder tekst gebruiken
- taalfouten eruit halen
- eenvoudig taalgebruik hanteren
- bepaalde informatie weglaten (bv. referenties of testimonials)
- gebruik een groter lettertype
- gebruik meer afbeeldingen
- verander de titel van de brochure in: Alles wat je moet weten over Alcohol, drugs, seks en soa's
- maak naast deze folder, nog een folder met louter korte en krachtige info
- A4 tje ieder jaar uitbrengen met up to date gegevens. Dit zou ook per email kunnen, bespaart kosten.

2.4 Resultaten professionals werkzaam bij een SOA-poli

In deze paragraaf bespreken we de resultaten van de vragenlijsten ingevuld door professionals werkzaam bij een SOA-poli (N=21). Achtereenvolgens komen de thema's 'bekendheid met brochure en gebruik' en 'waardering en suggesties voor verbetering' aan bod.

² Vb "vooral homo's en technofons gebruiken ketamine". Respondent geeft aan dat deze opmerking geen toegevoegde waarde heeft en onjuist is.

2.4.1 Bekendheid met brochure en gebruik

Bekendheid en gebruik

Geen van de professionals werkzaam bij een SOA-poli (N=21) kent de brochure. Van deze 21 respondenten denken 17 de brochure te gaan gebruiken nu ze deze gezien hebben. Twee respondenten geven aan de brochure niet te gaan gebruiken en twee respondenten hebben deze vraag niet ingevuld. De respondenten is gevraagd hoe zij de brochure in de toekomst denken te gaan gebruiken. Tabel 2.6 geeft de resultaten weer.

Tabel 2.6 – Gebruik van brochure door professionals SOA-poli

Hoe denkt u de brochure te gaan gebruiken? (N=17)	Aantal respondenten
De brochure gebruiken ter ondersteuning van gesprekken	12
Geïnteresseerden de brochure zelf laten meepakken	11
De brochure uitdelen	7
De brochure gebruiken bij voorlichtingsbijeenkomsten	6
De brochure uitdelen en de inhoud bespreken	5
Anders	2

Doelgroepen

Aan de professionals werkzaam bij een SOA-poli (N=21) is gevraagd voor welke doelgroepen de brochure hen geschikt *lijkt*. Drie respondenten hebben deze vraag niet beantwoord. Genoemd worden:

- jongeren en jongvolwassenen (10 respondenten)
- MSM (mannen die seks hebben met mannen) (9 respondenten)
- swingers (8 respondenten)
- SOA-poli cliënten (3 respondenten)
- mannen/vrouwen in de prostitutie (3 respondenten)
- druggebruikers (2 respondenten)
- professionals (2 respondenten)
- onduidelijk (4 respondenten)

Bij de categorie 'onduidelijk' is het voor ons niet duidelijk welke doelgroep de respondent bedoeld. Dit is bijvoorbeeld het geval bij 'jongerenspreekuur Sense' en 'jongerenwerk'. Hier is het niet duidelijk of de respondent de einddoelgroep of intermediair bedoeld.

2.4.2 Waardering en suggesties voor verbetering

Waardering

Professionals werkzaam bij een SOA-poli waarderen de brochure gemiddeld met een 7.4 (N=20). Eén respondent heeft deze vraag niet beantwoord. De respondenten noemen een aantal positieve en negatieve punten van de brochure in de toelichting bij het cijfer, namelijk:

Positieve punten van de brochure:

- duidelijk, overzichtelijk en beknopt
- relevante informatie
- handzaam formaat
- gebruiksvriendelijk
- niet belerend geschreven
- uitnodigende folder

Negatieve punten van de brochure:

- te veel informatie/tekst
- inhoud over SOA klopt niet altijd
- informatie over SOA's is niet volledig
- taalgebruik is niet gericht op de doelgroep
- taal- en drukfouten
- te klein lettertype

Suggesties voor verbetering

De respondenten is gevraagd naar suggesties voor verbetering van de brochure. Veertien professionals werkzaam bij een SOA-poli noemen suggesties voor verbetering. Deze suggesties zijn als volgt samengevat:

- zoom in op middelengebruik zelf en verwijs voor informatie over SOA naar een website met deze informatie, zeg er alleen in het algemeen iets over
- geef duidelijker aan voor wie de brochure bedoeld is
- minder tekst gebruiken
- taalfouten eruit halen
- info over SOA checken op juistheid
- meer gebruik maken van ervaringsverhalen
- verwijzing naar website www.sense.info.nl toevoegen
- groter formaat
- plaats kleuren foto's ipv zwart wit foto's
- minder zakelijke vormgeving

2.5 Resultaten professionals die de brochure eerder hebben besteld

In deze paragraaf bespreken we de resultaten van de vragenlijsten ingevuld door professionals die de brochure eerder hebben besteld (N=20). Deze respondenten hebben gemiddeld 26 brochure besteld, variërend van 1 tot 500 brochures per bestelling. Achtereenvolgens komen de thema's 'bekenheid met brochure en gebruik' en 'waardering en suggesties voor verbetering' aan bod.

2.5.1 Bekenheid met brochure en gebruik

Bekendheid en gebruik

De 20 respondenten hebben de brochure eerder besteld (N=20) en zijn dus allen bekend met de brochure. Elf respondenten geven aan de brochure te gebruiken en 7 gebruiken de brochure niet. Van de respondenten die de brochure niet gebruiken (N=7) denken 5 deze te gaan gebruiken in de toekomst na de brochure nogmaals bekeken te hebben.

Twee respondenten hebben de brochure eerder wel gebruikt, maar gebruiken deze nu niet meer. De twee respondenten die aangeven de brochure eerder wel gebruikt te hebben, maar nu niet meer, geven hiervoor een tweetal redenen. De ene respondent heeft de brochure eenmalig gebruikt voor een schoolopdracht, de andere respondent geeft aan dat de voorkeur uitgaat naar folders die over één thema gaan. Tabel 2.7 laat zien dat de brochure op verschillende manieren in de praktijk kan worden ingezet.

Tabel 2.7 - Gebruik brochure professionals die de brochure al eens besteld hebben

Hoe gebruikt u de brochure?	Hoe gebruikt u de brochure? (N=11)	Hoe denkt u de brochure te gaan gebruiken? (N=5)
Geïnteresseerden kunnen de brochure zelf meepakken	7	2
We gebruiken de brochure ter ondersteuning van gesprekken	4	4
We delen de brochure uit en bespreken de inhoud	3	2
We delen de brochure uit	1	1
De brochure gebruiken bij voorlichtingsbijeenkomsten	0	2
Anders	5	1

Doelgroepen

De respondenten (N=13) die de brochure gebruiken of in het verleden gebruikt hebben, gebruiken deze voor de volgende doelgroepen:

- jongeren en jongvolwassenen (10 respondenten)
- professionals (3 respondenten)
- voor studenten van bepaalde opleidingen als lesstof (vb SPW, welzijn) (2 respondenten)
- uitgaanspubliek (1 respondent)

Aan de professionals die de brochure denken te gaan gebruiken (N=5) is gevraagd voor welke doelgroepen de brochure hen geschikt *lijkt*.

Genoemd worden:

- jongeren en jongvolwassenen (3 respondenten)
- professionals (1 respondent)
- noemt geen doelgroep (1 respondent)

Eén respondent vraagt zich af of de brochure wel geschikt is voor jongeren, omdat er veel tekst staat in de brochure en de brochure niet aantrekkelijk is voor jongeren. Deze respondent noemt geen andere doelgroep waarvoor de brochure wel geschikt lijkt.

2.5.2 Waardering en suggesties voor verbetering

Waardering

De professionals die de brochure eerder besteld hebben waarderen de brochure gemiddeld met een 7.4 (N=20).

Positieve punten van de brochure:

- duidelijk, overzichtelijk en beknopt
- relevante informatie
- spreekt de doelgroep aan
- handzaam formaat
- goede vormgeving

Negatieve punten van de brochure:

- te veel informatie/tekst
- lay-out voorkant te druk

- nodigt niet uit om te lezen vanwege klein lettertype
- klapt wel ver open zodat de kans bestaat dat niet alles gelezen wordt
- mogelijk niet geschikt voor bepaalde doelgroepen:
 - voor de jongere doelgroep (16-25 jaar) is de folder te onoverzichtelijk
 - het is de vraag of de brochure begrijpelijk is voor LVG jongeren
 - inhoud is te moeilijk en uitgebreid voor gedetineerden

Suggesties voor verbetering

Van de professionals die de brochure eerder besteld hebben noemen er dertien suggesties voor verbetering. Genoemd worden:

- minder tekst gebruiken
- maak gebruik van korte, pakkende, duidelijk zichtbare titels
- maak meer gebruik van plaatjes
- bepaalde informatie weglaten
- groter formaat
- minder uitklap bij de folder
- maak de voorkant aantrekkelijker
- maak een variant die eenvoudiger taalgebruik hanteert of pas taalgebruik aan

3 SOA-spel

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van de evaluatie van het SOA-spel. Het spel is bedoeld als middel voor verslavingszorgmedewerkers en andere professionals om veilige seks, en de rol die middelen hierbij spelen, bespreekbaar te maken. Het spel is verspreid onder leden van het Landelijk Netwerk Infectieziekten & Druggebruik.

Het doel van deze evaluatie is ervaringen van professionals met het spel te inventariseren om op basis van deze informatie het spel aan te passen en te verbeteren.

De volgende evaluatievragen staan centraal:

- Wordt het SOA-spel gespeeld door professionals?
- Hoe is het SOA-spel gespeeld?
- Voor welke doelgroepen is het spel geschikt?
- Hoe waarderen professionals het SOA-spel?
- Welke suggesties voor verbetering van het SOA-spel geven de professionals?

3.2 Methode

3.2.1 Procedure en respons

Om ervaringen van professionals met het SOA-spel te inventariseren is gestart met het benaderen van 14 leden van het Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik¹, werkzaam bij 11 verschillende instellingen. Ook is contact opgenomen met 3 professionals werkzaam bij drie verschillende locaties van een verslavingszorginstelling, die het spel eerder besteld hebben. Aan hen is gevraagd of zij het SOA-spel zelf spelen of gespeeld hebben. Wanneer dit het geval was is met hen een afspraak gemaakt voor een telefonisch interview. Wanneer dit niet het geval was, is gevraagd waarom zij het spel niet spelen en of er collega's zijn die het spel wel spelen of gespeeld hebben. Indien collega's het spel wel spelen is met hen contact opgenomen en een afspraak gemaakt voor een telefonisch interview. In totaal hebben we met 18 mensen gesproken, werkzaam bij 8 verschillende instellingen (tabel 3.1). Van 3 instellingen hebben we geen respons gekregen.

Ook is er een werkbezoek afgelegd aan Novadic-Kentron in Vught, waar het spel gespeeld is met jongeren van de dagbehandeling. Hierbij waren twee professionals aanwezig. Ook met hen is na afloop van het spelen van het spel een interview afgenomen. Zij hebben samen antwoord op de vragen gegeven. Bij de beschrijving van de resultaten tellen we dit als één interview (N=1).

¹ Lidmaatschap van het netwerk staat open voor preventie- en zorgprofessionals die geïnteresseerd zijn in infectieziekten, Harm Reduction en druggebruik. Bijvoorbeeld professionals werkzaam in de verslavingszorg, maatschappelijk opvang of bij GGD-en.

3.2.2 Vragenlijsten

Aan de hand van een vooraf opgestelde vragenlijst is de respondenten die het spel spelen of ooit gespeeld hebben gevraagd hoe het spel gespeeld is, met welke doelgroep en voor welke doelgroep ze het SOA-spel nog meer geschikt vinden. Ook kregen positieve elementen van het spel, zaken waar ze tegenaan gelopen zijn en suggesties voor verbetering van het SOA-spel aandacht tijdens het interview. De respondenten die het spel niet spelen is gevraagd naar redenen waarom zij het spel niet spelen.

3.3 Resultaten

3.3.1 Gebruik SOA-spel

Van de 18 respondenten die we gesproken hebben, spelen drie professionals het spel en hebben twee het spel ooit gespeeld (tabel 3.1).

Tabel 3.1 – Overzicht resultaten SOA-spel belronde

Instelling nr.	Aantal mensen gesproken	Spelen het spel	Eerder wel, nu niet meer	Spelen het spel niet	Reden niet spelen
1.	5	0	1	4	Individueel client contact (3x) Geen direct client contact (1x)
2.	3	1	0	2	Geen direct client contact (1x) Clienten wilden het spel niet spelen (1x)
3.	2	1	0	1	Geen direct client contact (1x)
4.	2	1	0	1	Persoonlijke omstandigheden (1x)
5.	2	0	0	2	Geen direct client contact (1x) Speelt een ander spel (1x)
6.	2	0	0	2	Geen direct client contact (1x) Individueel client contact (1x)
7.	1	0	1	0	
8.	1	0	0	1	Individueel client contact (1x)
<i>Totaal</i>	<i>18</i>	<i>3</i>	<i>2</i>	<i>13</i>	

De 13 respondenten die het spel niet spelen geven hiervoor een aantal redenen. Een aantal van hen heeft geen direct contact met cliënten. Een andere belangrijke reden is dat een aantal professionals één op één contact heeft met cliënten. Dat wil zeggen dat voorlichting op het gebied van SOA individueel is en niet in groepen wordt gegeven. Deze individuele clientcontacten lenen zich niet voor het spelen van een spel. Eén van de respondenten geeft aan dat de voorkeur uitgaat naar het spelen van een spel ontwikkeld door de eigen organisatie. Een respondent heeft geprobeerd het spel te spelen, maar de cliënten wilden niet. Ook konden persoonlijke omstandigheden een reden zijn om het spel niet te spelen.

Twee respondenten hebben het spel ooit gespeeld, maar spelen het nu niet meer. Bij de ene respondent is het SOA-spel eenmalig gespeeld tijdens een BOA SOA dag. Het spel wordt nu niet meer gespeeld, omdat het contact met cliënten individueel is. Er wordt individueel aandacht besteed aan SOA voorlichting wanneer de cliënt daar behoefte aan heeft. De andere respondent heeft het spel twee keer gespeeld, maar is daarna overstapt naar het Russian Roulette spel van Mainline, vanwege de positievere insteek van het spel.

3.3.2 Wijze van gebruik

Met de respondenten die het spel spelen (N=3) en één van de respondenten die het spel eerder heeft gespeeld (N=1) is gesproken over hoe zij het spel ingezet hebben en met welke doelgroepen het spel is gespeeld. Ook met de twee professionals aanwezig bij het werkbezoek is een interview afgenomen. Zij hebben samen antwoord op de vragen gegeven (N=1). In deze paragraaf zijn de ervaringen van deze professionals met het SOA-spel samengevat. De professionals hebben het SOA-spel met verschillende doelgroepen gespeeld (tabel 3.2). Ook is het spel gespeeld met intermediairen zoals casemanagers, werknemers van een re-integratie afdeling en eigen collega's.

Tabel 3.2 – Doelgroepen waarmee het SOA-spel gespeeld is.

Nr. instelling	Doelgroep	Aantal	Duur	Af	In welk kader?	Waardering
2. (A)	verslaafde prostituees	3	180 min	nee	Ontwikkeling SOA-spel	+
2. (A)	probleemjongeren	5	60 min	nee	Voorlichting	+
3. (B)	eigen collega's	6	45 min	nee	Spel uitproberen	+
3. (B)	werknemers re-integratie afdeling	7	75 min	ja	Klinische les	++
3. (B)	casemangers	6	45 min	nee	Klinische les	+
4. (C)	behandeling jongvolwassenen	8	60 min	nee	Voorlichting	+ -
4. (C)	dagbehandeling volwassenen	10	60 min	nee	Voorlichting.	+
4. (C)	dagopvang	7	30 min	nee	Voorlichting	+ -
4. (D)	dagbehandeling jongeren*	3	60 min	ja	Voorlichting	+
7. (E)	clienet dagbesteding	5	45 min	ja	Spel uitproberen	+ -
7. (E)	clienet werkbesteding	5	45 min	ja	Spel uitproberen	+ -

A t/m E de letters staan voor de vijf professionals die het spel hebben gespeeld

* werkbezoek

Doelgroepen

Tabel 3.2 geeft een overzicht van de doelgroepen waarmee het spel gespeeld is. De respondenten is tevens gevraagd voor welke groepen het SOA-spel hen nog meer geschikt lijkt. Ze constateren dat het spel geschikt is voor alle groepen met wie je in gesprek zou willen gaan over dit onderwerp. *"Het spel is de basis, je kunt zelf variëren in vragen die passend zijn bij de doelgroep qua kennis, vaardigheid of expliciteit"*, aldus één van de respondenten. Een andere respondent zegt: *"Allochtonen, het zou een goede opening kunnen zijn voor gesprekken over dit onderwerp. Of vrouwen doelgroepen. Eigenlijk kun je het breed inzetten bij elke groep, waarmee je in gesprek wilt gaan over dit onderwerp."*

3.3.3 Waardering en suggesties voor verbetering

Positieve elementen van het spel

- spel is mooie kapstok om over het onderwerp te praten/drempel verlagend
- het spel zet je op scherp, zet je aan het denken
- er ontstaat snel een inhoudelijke discussie met de doelgroep
- striptekeningen op de spelkaartjes zijn leuk
- spel is uitnodigend en grensverleggend
- spel is inzetbaar bij verschillende doelgroepen

Elementen waar men tegenaan liep

- groep is vaak te groot om het spel te spelen
- de uitleg van het spel in de handleiding is niet duidelijk
- de antwoorden van de vragen zijn moeilijk te vinden in de handleiding
- plaatjes op de kaartjes zijn niet altijd duidelijk. Bv. als je nog nooit een spiraaltje hebt gezien is het plaatje hiervan niet duidelijk.
- In het SOA-spel zitten veel waar/niet waar vragen, waarbij het ene fout is en het andere goed. Bij het Russian Roulette spel hebben ze vragen waar je uit 4 antwoorden kunt kiezen. Dan kun je ook nog aangeven dat een antwoord er tussenin zit. Je hoeft dan niet in termen van goed en fout te spreken, dit is een positievere insteek.
- de vragen van het spel vragen vaak om meer uitleg/toelichting, terwijl druggebruikers over het algemeen ongeduldig publiek zijn.
- sommige vragen zijn te 'open' gesteld, het is dan niet duidelijk wat voor soort antwoord er van de speler verwacht wordt
- vragen lijken erg op elkaar
- SOA-spel heeft slap bord en geen doos waar het spel in kan

Overige opmerkingen

- Het is belangrijk dat er een goed onderscheid is tussen spelleider en spelers van het spel. Wanneer je dit spel wilt spelen heb je echt iemand nodig die het spel leidt/begeleidt. De spelleider hoeft niet per se een expert te zijn, het kan ook iemand van de doelgroep zijn die de rol van spelleider op zich kan nemen. Wel is belangrijk dat de spelleider niet ook de rol van speler heeft.
- Bij de dagbehandeling volwassenen en dagopvang is alleen gewerkt met de kaartjes van het spel, omdat de groep te groot was om het spel echt te spelen. Met name de stellingen zijn eruit gepikt om een discussie op gang te brengen.

Waardering

De respondenten is gevraagd wat hun indruk was van de waardering van het spel door de doelgroep(en) waarmee ze het spel hebben gespeeld. Een overzicht van de waardering per doelgroep is opgenomen in de laatste kolom van tabel 3.2. Zeven doelgroepen zijn positief of zeer positief over het spel. Ze vonden het spel leuk om te spelen en ervoeren het als nuttig het een keer over dit onderwerp te hebben. *"De casemanagers waren super enthousiast en gingen helemaal in het spel op. Ze vonden het fijn om interactief bezig te zijn"*, aldus een van de respondenten. De jongeren van de dagbehandeling (werkbezoek) vonden het spel leerzaam: *"Er zijn altijd wel dingen die je nog niet weet."* Een viertal groepen was matig positief, bijvoorbeeld de jongvolwassenen van instelling 4 *"In het begin vonden ze het spel kinderachtig, dachten dat ze alles al wisten. Later von-*

den ze het leuk, met name de doe dingen er tussen. Het tekenen van een vagina bijvoorbeeld leidde tot veel discussie." Ook bij de dagopvang van instelling 4 vonden de deelnemers het spel in eerste instantie kinderachtig. De respondent (instelling 7) die het spel op dagbesteding en werkbesteding heeft gespeeld geeft aan dat het lastig is een goed beeld te krijgen van wat de druggebruikers van het spel vonden. *"Ze waren lacherig."* De respondent had het idee dat het van hen niet echt hoefde.

Suggesties voor verbetering

De respondenten geven aan dat er geen thema's missen in het spel. We hebben de respondenten gevraagd naar suggesties voor verbetering van het SOA-spel. De suggesties voor verbetering zijn als volgt samengevat:

- duidelijker handleiding, zodat sneller duidelijk is hoe je met het spel kunt starten
- in de handleiding de rol van de spelleider beter benadrukken
- een systeem waarbij de antwoorden op de kaartjes zelf staan zou handig zijn
- de antwoorden in de handleiding rubriceren naar kleur
- tabbladen in de handleiding maken in de kleuren van de kaartjes, zodat de antwoorden snel op te zoeken zijn
- de plaatjes op de kaartjes groter maken of andere plaatjes gebruiken, nu zijn ze klein en onduidelijk
- een doos voor het spel
- een bakje toevoegen aan het spel waar je de kaartjes in kunt doen
- materialen eraan toevoegen (bv. condooms, dildo)
- je zou stellingen uit het spel kunnen halen om het spel sneller te maken

De respondent die overgestapt is naar het Russian Roulette spel van Mainline adviseert geen energie te steken in het aanpassen van het SOA-spel.

4 Samenvatting en conclusie

Het Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik heeft in 2009 verschillende materialen ontwikkeld en verspreid gericht op het voorkomen van infectieziekten bij druggebruikers. In dit verslag zijn de resultaten van evaluaties van drie van deze Harm Reductie materialen beschreven, te weten:

- Materialen 'Veilig Spuiten' voor in gebruiksruidten
- Brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een SOA'
- SOA-spel

De uitkomsten van de evaluaties laten zien dat professionals de materialen over het algemeen positief waarderen. De materialen 'Veilig Spuiten' geven volgens professionals en druggebruikers een duidelijke uitleg over het waarmee, hoe en waar veilig te spuiten. De brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een SOA' geeft heldere en relevante informatie over de werking van alcohol en drugs op seksuele gevoelens en gedrag. Het SOA-spel wordt gezien als een drempelverlagend spel dat een mooie ingang biedt om een gesprek over dit onderwerp aan te gaan. Vooral de materialen 'Veilig Spuiten' worden gemiddeld hoog gewaardeerd door zowel professionals als druggebruikers.

De ondervraagde professionals maken nog weinig gebruik van deze materialen, omdat een groot deel van de professionals de materialen niet kende. Voor het SOA-spel geldt dat professionals werkzaam in de verslavingszorg vaak individuele cliëntcontacten hebben en dit gaat niet goed samen met het spelen van een groepsspel. Een mooi resultaat van de evaluaties is dat ruim driekwart van de professionals aangeeft de materialen 'Veilig Spuiten' en de brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een SOA' te gaan gebruiken in de toekomst.

Factsheet

De resultaten van deze evaluaties zijn tevens gepresenteerd in de vorm van een factsheet: Factsheet Preventie van infectieziekten bij druggebruikers. Evaluatie van drie Harm Reduction materialen. De factsheet is bedoeld voor preventie- en zorgprofessionals die geïnteresseerd zijn in preventie van infectieziekten onder druggebruikers en geeft een beschrijving van de materialen en biedt tips voor de inzet ervan. De factsheet is hierachter opgenomen en ook te downloaden op www.trimbos.nl/webwinkel → zoek op 'preventie van infectieziekten bij druggebruikers' of op artikelnummer 'AF1098'.

Preventie van infectieziekten bij druggebruikers

Evaluatie van drie Harm Reduction materialen

Deze factsheet informeert over drie materialen, gericht op het voorkomen van infectieziekten bij druggebruikers. Hoe zet je deze materialen in? Voor welke doelgroepen zijn ze geschikt? En hoe waarderen professionals deze materialen?

Druggebruikers hebben een verhoogd risico om besmet te raken met infectieziekten zoals HIV, hepatitis B en C en SOA's. Druggebruikers lopen besmettingsgevaar door bijvoorbeeld te injecteren met besmette naalden of door onveilige seks. Harm Reduction is een belangrijke pijler van het Nederlands drugsbeleid. Bij Harm Reduction staat het beperken van gezondheidsschade en het verminderen van de risico's bij druggebruik centraal. Voorbeelden van Harm Reduction maatregelen op het gebied van preventie van infectieziekten bij druggebruikers zijn spuitomruilprogramma's, gebruiksruidten en SOA-voorlichting.

Eén van de activiteiten van het Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik (zie kader) is de ontwikkeling en implementatie van Harm Reduction materialen ter preventie van infectieziekten bij druggebruikers. In 2009 zijn de volgende materialen ontwikkeld en verspreid:

- Materialen 'Veilig Spuiten' voor in gebruiksruidten
- Brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een SOA'
- SOA-spel

We hebben geïnventariseerd hoe de materialen in de praktijk gebruikt en gewaardeerd worden. Deze factsheet geeft antwoord op de volgende vragen:

- Welk doel hebben de materialen?
- Hoe en voor welke doelgroep kun je de materialen inzetten?
- Hoe gebruiken en waarderen professionals de materialen?

Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik

Het Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik richt zich op het ontwikkelen en implementeren van kennis en interventies op het gebied van Harm Reduction en op het versterken en voeden van het draagvlak hiervoor. Het netwerk ondersteunt verslavingszorginstellingen bij activiteiten op het gebied van infectieziekten en harm reduction. Leden van het netwerk zijn vertegenwoordigers van de regionale instellingen voor verslavingszorg. Ook neemt een aantal GGD-en deel aan het netwerk. Het Trimbos-instituut coördineert dit netwerk in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Voor meer informatie over het netwerk kunt u contact opnemen met de coördinator: Anouk de Gee, agee@trimbos.nl.

Deze factsheet is bedoeld voor preventie- en zorgprofessionals die geïnteresseerd zijn in preventie van infectieziekten onder druggebruikers.

Harm Reduction materialen

Materialen 'Veilig Spuiten'



Omschrijving: In samenwerking met IrisZorg zijn de materialen 'Veilig Spuiten' voor in gebruikruimten ontwikkeld, bestaande uit een placemat en een poster.

Doel en doelgroep: De poster en placemat zijn ontwikkeld ter bevordering van veilig intraveneus druggebruik met als doel druggebruikers bescherming te bieden tegen bloed overdraagbare aandoeningen (BOA) in spuitruimten, met name het hepatitis C virus. De placemat zorgt ervoor dat de spuitplek schoon blijft en is tegelijkertijd gericht op overdracht van informatie aan injecterende druggebruikers. De poster dient (ook) ter informatie voor professionals. Op de materialen wordt met beeld en tekst uitleg gegeven over waarmee, hoe en waar veilig te spuiten.

Bestelinformatie: De poster en placemat 'Veilig Spuiten' kunt u bestellen via www.trimbos.nl/webwinkel → zoek op 'veilig spuiten'. De poster is bestelbaar in twee formaten (A1 en A2).

Brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een SOA'

Omschrijving: De brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een SOA' reikt kennis aan over de werking van alcohol en drugs op seksuele gevoelens en gedrag.

Doel en doelgroep: De brochure is bedoeld voor preventie- en zorgprofessionals. Professionals kunnen de brochure gebruiken ter ondersteuning van voorlichtingsactiviteiten. De brochure dient ook ter informatie voor de einddoelgroep, bijvoorbeeld jongeren.

Bestelinformatie: De brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een SOA' kunt u bestellen via www.trimbos.nl/webwinkel → zoek op 'brochure SOA'.



SOA-spel

Omschrijving: In samenwerking met IrisZorg is het SOA-spel ontwikkeld. Het spel bestaat uit een speelbord, een handleiding, een dobbelsteen, pionnen en verschillende kaartjes met daarop kennisvragen, stellingen en opdrachten.



Doel en doelgroep: Het doel van het SOA-spel is om druggebruikers spelenderwijs kennis op te laten doen over hoe zij een SOA kunnen oplopen en voorkomen. Het spel is bedoeld als middel voor verslavingszorgmedewerkers en andere professionals om veilige seks, en de rol die middelen hierbij spelen, bespreekbaar te maken. Zij kunnen het spel met maximaal zes personen tegelijk spelen.

Bestelinformatie: Het SOA-spel is te bestellen bij Anouk de Gee, e-mail agee@trimbos.nl.

Evaluatie Poster en placemat 'Veilig Spuiten'

De evaluatie van de materialen 'Veilig Spuiten' is uitgevoerd onder de teamleiders/managers van 34 gebruiksruidten met een spuitruimte in Nederland. Elke teamleider heeft een pakket ontvangen met daarin posters, placemats en vragenlijsten. In totaal hebben 48 medewerkers van vijftien gebruiksruidten (respons 44%) een ingevulde vragenlijst geretourneerd. Onder deze medewerkers bevonden zich voornamelijk sociaal pedagogisch hulpverleners/werkers, maatschappelijk werkers en verpleegkundigen. Ook is een bezoek gebracht aan drie gebruiksruidten en een heroïneverstrekking. Daar heeft een medewerker van het Trimbos-instituut de materialen aan acht injecterende druggebruikers voorgelegd en aan de hand van een vooraf opgestelde vragenlijst gevraagd naar hun mening over de materialen.

Worden de materialen gebruikt?

Bij vier van de vijftien gebruiksruidten wordt de poster of zowel de poster als de placemat gebruikt. Bij vier andere gebruiksruidten kenden medewerkers de materialen niet. Redenen die door medewerkers van de overige ruidten worden genoemd voor het niet inzetten van de materialen zijn: men heeft een eigen placemat en de medewerker heeft geen beslissingsbevoegdheid over het al dan niet inzetten van materialen. Bijna alle medewerkers geven aan de materialen te gaan gebruiken, nu ze deze bekeken hebben.

Hoe worden de materialen ingezet?

In de vier gebruiksruidten hangt de poster in ieder geval in de spuitruimte. Andere plekken waar medewerkers de poster ophangen zijn:

- de rookruimte
- de huiskamer
- het kantoor of de kantine van de medewerkers
- bij de uitgiftebalie in de gebruiksruidte

In gebruiksruidten zijn de placemats verkrijgbaar bij de uitgiftebalie of worden ze meegegeven aan bezoekers als flyer ter informatie.

Hoe waarden professionals de materialen?

Medewerkers van gebruiksruidten waarden de poster gemiddeld met een 7.9 en de placemat met een 7.2. Ze noemen als positieve punten de duidelijke uitleg, relevantie van de informatie en de vormgeving van de materialen die uitnodigt tot lezen. *"Mooie poster met goede informatie, die de aandacht van de bezoekers trekt"*.

Een ander spreekt van *"een duidelijk stappenplan om veilig te gebruiken"*. Enkele medewerkers geven echter aan dat zij de materialen erg onrustig of druk vinden. Een aantal professionals geeft de placemat een onvoldoende. Ze gaven hiervoor de volgende redenen: de placemat is niet handig om te gebruiken als onderlegger en niet milieuvriendelijk.

De belangrijkste suggesties van medewerkers voor verbetering van de materialen zijn het plastificeren van de placemats, duidelijk aangeven wat het doel is van de materialen en voor welke doelgroep de materialen geschikt zijn en het ontwikkelen van kaartjes op zakformaat voor in de portemonnee. Een aantal professionals geeft aan dat er voor hen nieuwe informatie op de materialen staat, bijvoorbeeld dat handen en voeten gemakkelijk ontsteken en dat in de benen langzaam gespoten moet worden.

Hoe waarden druggebruikers de materialen?

De injecterende druggebruikers geven de materialen (poster en placemat samen) gemiddeld een hoge waardering, namelijk een 8.3. De plaatjes en de informatie zijn duidelijk. *"Kort en krachtig"* en *"Iedereen begrijpt het"*. Daarnaast benadrukt een aantal gebruikers dat het belangrijk is om te weten waar je beter wel en niet kunt spuiten. Eén van hen gaf bijvoorbeeld aan het wel ongeveer te weten, maar vindt het goed dat *"nog een keer duidelijk gemaakt wordt wat gevaarlijke plekken zijn"*.

Tips voor professionals

- Tip 1** Gebruik de materialen niet alleen voor overdracht van informatie aan injecterende druggebruikers, maar ook ter informatie aan collega-professionals. Hang de poster bijvoorbeeld op in het kantoor van de medewerkers.
- Tip 2** Hang de poster op meerdere plekken in de gebruiksruidte. Bijvoorbeeld in de spuitruimte, de rookruimte, de huiskamer, het kantoor of de kantine van de medewerkers, of bij de uitgiftebalie.
- Tip 3** Geef de placemats mee aan bezoekers van de gebruiksruidte als flyer ter informatie.

Evaluatie Brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een SOA'

Voor de evaluatie van de brochure zijn 268 vragenlijsten en brochures uitgezet naar:

- Professionals werkzaam in de verslavingszorg bij preventieafdelingen, Unity afdelingen en leden van het Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik
- Professionals werkzaam bij een SOA-poli
- Professionals die de brochure eerder via de webwinkel van het Trimbos-instituut hebben besteld. Het gaat hier om professionals met verschillende achtergronden, bijvoorbeeld preventiewerkers, verpleegkundigen en jongerenwerkers.

In totaal hebben we 85 ingevulde vragenlijsten retour gekregen (respons 32%).

Gebruiken professionals de brochure?

Relatief weinig professionals gebruiken de brochure of hebben deze gebruikt (16 van de 85). De belangrijkste reden hiervoor is dat professionals werkzaam in de verslavingszorg en bij SOA-poli's de brochure niet kennen. Na het bekijken van de brochure denkt ongeveer driekwart van deze professionals de brochure in de toekomst wel in te gaan zetten. Professionals die aangeven de brochure niet te gaan gebruiken geven hiervoor onder andere de volgende redenen: de brochure past niet binnen de werkzaamheden, is niet geschikt voor de doelgroep waarmee de professional werkt of nodigt niet uit tot lezen.

Hoe zetten professionals de brochure in?

De professionals die de brochure willen (blijven) gebruiken is gevraagd hoe zij de brochure (willen) inzetten (tabel 1). De voorkeur van de drie groepen professionals gaat uit naar het gebruik van de brochure ter ondersteuning van gesprekken en het laten meepakken van de brochure door geïnteresseerden. Professionals in de verslavingszorg geven vaker aan de brochure te willen gebruiken bij voorlichtingsbijeenkomsten. Bij 'anders' noemen professionals bijvoorbeeld het gebruik van de brochure als naslagwerk voor zichzelf of het opsturen van de brochure naar de doelgroep (zie kader).

Hoe waarden professionals de brochure?

Professionals in de verslavingszorg waarden de brochure gemiddeld met een 6.9, professionals werkzaam bij een SOA-poli en professionals die de brochure eerder besteld hebben met een 7.4. Positieve punten die de professionals noemen zijn dat de brochure duidelijk, overzichtelijk en beknopt is, relevante informatie bevat, uitnodigend is en een handzaam formaat heeft. Professionals noemen ook suggesties voor verbetering, zoals het inkorten van de tekst, het gebruik van een groter lettertype en het controleren van de informatie over SOA op volledigheid.

Top 3 doelgroepen

Voor welke doelgroepen achten professionals de brochure geschikt?

Professionals werkzaam in de verslavingszorg

- jongeren en jongvolwassenen
- professionals
- uitgaanspubliek

Professionals werkzaam bij een SOA poli

- jongeren en jongvolwassenen
- MSM (mannen die seks hebben met mannen)
- swingers

Professionals die de brochure eerder besteld hebben

- jongeren en jongvolwassenen
- professionals (vb. EHBO'ers)
- voor studenten van bepaalde opleidingen als lesstof (vb SPW, welzijn)

Tabel 1 – Inzet van de brochure door professionals*

Hoe wilt u de brochure (blijven) gebruiken?	Verslavingszorg (N=34)	SOA-poli (N=17)	Eerder besteld (N=18)
Ter ondersteuning van gesprekken	21	12	8
Geïnteresseerden de brochure zelf laten meepakken	14	11	10
Bij voorlichtingsbijeenkomsten	14	6	4
De brochure uitdelen en de inhoud bespreken	12	5	5
De brochure uitdelen	7	7	2
Deze vraag is niet ingevuld	1	0	0
Anders	6	2	5

* Bij deze vraag konden professionals meerdere antwoorden invullen.

Evaluatie SOA-spel

Om ervaringen van professionals met het SOA-spel te inventariseren zijn leden van het Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik en mensen die het SOA-spel eerder bestelden benaderd. In totaal zijn achttien professionals werkzaam bij acht verschillende instellingen geïnterviewd over ervaringen met het spel. Aanvullend is een werkbezoek afgelegd aan een verslavingszorginstelling waar het spel voor de eerste keer gespeeld werd met jongeren van de dagbehandeling.

Gebruiken professionals het SOA-spel?

Drie van de achttien professionals spelen het SOA-spel. Twee professionals hebben het spel ooit gespeeld, maar spelen het nu niet meer. Bij de één is het SOA-spel eenmalig gespeeld tijdens een BOA/SOA dag. Omdat het contact met cliënten individueel is, wordt het spel nu niet meer gespeeld. De ander heeft het spel twee keer gespeeld en is daarna overgestapt naar het Russian Roulette spel van Mainline vanwege de positievere insteek van dat spel.

De meerderheid speelt het SOA-spel dus niet. De twee belangrijkste redenen hiervoor zijn het ontbreken van direct contact met cliënten en het individuele karakter van het cliëntencontact. Dat wil zeggen dat voorlichting op het gebied van SOA één op één gebeurt en niet in groepen wordt gegeven. Deze individuele cliëntcontacten lenen zich niet voor het spelen van een groepsspel.

Voor welke doelgroepen is het SOA-spel geschikt?

De professionals hebben het SOA-spel met verschillende doelgroepen gespeeld (tabel 2). Ook is het spel gespeeld met intermediairen zoals casemanagers, werknemers van een re-integratie afdeling en eigen collega's.

Het spel wordt voor veel doelgroepen geschikt bevonden, met name voor jongeren. *"Het spel is de basis, je kunt zelf variëren in vragen die pas-*

send zijn bij de doelgroep qua kennis, vaardigheid of expliciteit", aldus één van de professionals. Een ander zegt: *"Allochtonen, het zou een goede opening kunnen zijn voor gesprekken over dit onderwerp. Of vrouwen doelgroepen. Eigenlijk kun je het breed inzetten bij elke groep waarmee je in gesprek wilt gaan over dit onderwerp"*.

Hoe waarden professionals het SOA-spel?

Het spel is uitnodigend, drempelverlagend, inzetbaar bij verschillende doelgroepen en wordt gezien als een mooie ingang om over het onderwerp te praten. *"Er ontstaat al snel een inhoudelijke discussie met de doelgroep"*. Professionals noemen ook suggesties voor verbetering, zoals het verduidelijken van de handleiding, zodat sneller met het spel gestart kan worden en antwoorden op vragen makkelijker te vinden zijn. Andere suggesties zijn het maken van een doos waar het spel in kan (het SOA-spel zit nu in een plastic insteekenvelop) en het toevoegen van materialen (bv. condooms, dildo).

Hoe waardeert de einddoelgroep het spel?

De professionals is gevraagd naar hun indruk van de waardering van het spel door de einddoelgroep. Over het algemeen vonden de spelers het spel leuk en ervoeren ze het als nuttig om op deze manier over veilige seks te praten en de rol die middelen daarbij spelen. *"In het begin vonden ze het spel kinderachtig, dachten dat ze alles al wisten. Later vonden ze het leuk, met name de doe dingen er tussen. Het tekenen van een vagina bijvoorbeeld leidde tot veel discussie"*. Een professional gaf aan dat het lastig was een goed beeld te krijgen van wat de druggebruikers van het spel vonden en had de indruk dat ze er weinig behoefte aan hadden.

Tijdens het werkbezoek is het spel gespeeld met jongeren van de dagbehandeling. Zij vonden het spel leerzaam: *"Er zijn altijd wel dingen die je nog niet weet"*.

Tabel 2 - Doelgroepen waarmee het SOA-spel gespeeld is

Doelgroep	Aantal deelnemers	Duur	In welk kader?
jongeren gezinsvervangend tehuis	5	60 min	voorlichting
dagbehandeling jongeren	3	60 min	voorlichting
behandeling jongvolwassenen	8*	60 min	voorlichting
dagbehandeling volwassenen	10*	60 min	voorlichting
dagopvang	7*	30 min	voorlichting
dagbesteding	5	45 min	spel uitproberen
werkbesteding	5	45 min	spel uitproberen
verslaafde prostituees	3	180 min	ontwikkeling SOA-spel

* Omdat de groep te groot was om het spel echt te spelen, zijn alleen de kaartjes gebruikt en dan met name de stellingen.



SOA-spel: Tips voor professionals

- Tip 1** Gebruik de kaartjes van het spel als opening voor een gesprek over SOA tijdens één op één gesprekken.
- Tip 2** Als de groep te groot is om het spel te spelen, ga dan alleen met de kaartjes van het spel aan de slag. Met name de stellingen zijn geschikt om een groepsdiscussie op gang te brengen.
- Tip 3** Maak zelf tabbladen in de handleiding in de kleuren van de kaartjes, zodat de antwoorden sneller op te zoeken zijn.
- Tip 4** Voeg materialen toe aan het spel (bv. condoms, dildo).
- Tip 5** Wijs iemand aan die de rol van spelleider op zich neemt. Belangrijk is dat de spelleider zelf niet deelneemt aan het spel. De spelleider hoeft niet per se een expert te zijn, maar kan ook iemand zijn van de doelgroep met wie het spel gespeeld wordt.

Samenvatting en conclusie

Het Landelijk Netwerk Infectieziekten en Druggebruik heeft in 2009 verschillende materialen ontwikkeld en verspreid gericht op het voorkomen van infectieziekten bij druggebruikers. In deze factsheet zijn de resultaten van evaluaties van drie van deze Harm Reduction materialen gepresenteerd, te weten:

- Materialen 'Veilig Spuiten' voor in gebruiksruidten
- Brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een SOA'
- SOA-spel

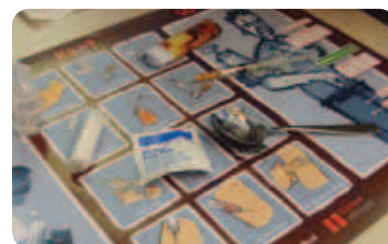


De uitkomsten van de evaluaties laten zien dat professionals de materialen over het algemeen positief waarderen. De materialen 'Veilig Spuiten' geven volgens professionals en druggebruikers een duidelijke uitleg over het waarmee, hoe en waar veilig te spuiten. De brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een SOA' geeft heldere en relevante informatie over de werking van alcohol en drugs op seksuele gevoelens en gedrag. Het SOA-spel

wordt gezien als een drempelverlagend spel dat een mooie ingang biedt om een gesprek over dit onderwerp aan te gaan. Vooral de materialen 'Veilig Spuiten' worden gemiddeld hoog gewaardeerd door zowel professionals als druggebruikers.

De ondervraagde professionals maken nog weinig gebruik van deze materialen, omdat een groot deel van de professionals de materialen niet kende. Voor het SOA-spel geldt dat professionals werkzaam in de verslavingszorg vaak individuele cliëntcontacten hebben en dit gaat niet goed samen met het spelen van een groepsspel.

Een mooi resultaat van de evaluaties is dat ruim driekwart van de professionals aangeeft de materialen 'Veilig Spuiten' en de brochure 'Alcohol, drugs, seks en... een SOA' te gaan gebruiken in de toekomst. Deze factsheet geeft een beschrijving van de materialen en biedt tips voor de inzet ervan. Bestelinformatie vindt u op de tweede pagina van deze factsheet. Wij wensen u er veel plezier mee!



Kijk voor meer informatie over infectieziekten en druggebruik op www.sickofit.nl

Colofon

Auteurs
Petra Havinga
Anouk de Gee
Agnes van der Poel

Met dank aan
Professionals die hebben meegewerkt aan deze evaluaties

Productiebegeleiding
Kathy Oskam

Productie
Ladenius Communicatie

Beeld
Petra Havinga

Deze uitgave is te downloaden via www.trimbos.nl/webwinkel zoek op artikelnummer **AF1098**.

Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030-297 11 00
F: 030-297 11 11

© 2011, Trimbos-instituut, Utrecht.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

Bijlage 1

Vragenlijst Materialen Veilig Spuiten

Voor u liggen de materialen 'Veilig spuiten' voor in de gebruikruimte. De materialen bestaan uit een placemat en poster. Wij zijn benieuwd of u de materialen kent en of de materialen u aanspreken.

Wij willen u hierover graag een aantal vragen stellen. Het beantwoorden van de vragen kost ongeveer 10 minuten. Stuur u de vragenlijsten *uiterlijk 27 mei 2011* aan ons terug? U kunt hiervoor de bijgevoegde antwoordenvolpette gebruiken. De gegevens worden anoniem verwerkt.

Bij sommige vragen zijn meerdere antwoorden mogelijk. Bij die vragen staat dan uitdrukkelijk aangegeven dat u meerdere vakjes kunt aankruisen.

Alvast bedankt voor uw medewerking!

Heeft u nog vragen, neemt u dan contact op met Petra Havinga, tel 030 – 2959319 of via e-mail, PHavinga@trimbos.nl

1. Kent u één van deze materialen?
 - 0 nee *(ga naar vraag 10 op het gele blad)*
 - 0 ja, namelijk:
 - 0 placemat
 - 0 poster
 - 0 beide

2. Gebruikt u de placemat of poster in de gebruikruimte?
 - 0 nee *(ga naar vraag 10 op het gele blad)*
 - 0 nee, eerder wel gebruikt, maar nu niet meer *(ga verder naar vraag 3)*
 - 0 ja, namelijk *(ga verder naar vraag 4)*
 - 0 placemat
 - 0 poster
 - 0 beide

-
3. Indien u de materialen eerder wel gebruikte, maar nu niet meer, wat is hiervoor de reden?

Ga door naar vraag 4 op de volgende pagina

4. Waar hangt/hing de poster?
U mag meerdere antwoorden aankruisen.

- in de spuitruimte
- in de rookruimte
- in de huiskamer
- in kantoor/kantine medewerkers
- wij gebruiken de poster niet
- anders, namelijk ...

5. Hoe gebruikt(e) u de placemat?
U mag meerdere antwoorden aankruisen.

- we delen ze uit aan bezoekers van de gebruikruimte
- de placemat ligt in de spuitruimte
- de placemat ligt in de rookruimte
- de placemat ligt in de huiskamer
- de placemat ligt in kantoor/kantine medewerkers
- wij gebruiken de placemat niet
- anders, namelijk ...

6. Welk cijfer geeft u de poster?
U kunt uw waardering uitdrukken in een cijfer van 1 t/m 10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Waarom geeft u juist dit cijfer?

7. Welk cijfer geeft u de placemat?
U kunt uw waardering uitdrukken in een cijfer van 1 t/m 10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Waarom geeft u juist dit cijfer?

8. Staat er voor u nieuwe informatie op de poster/placemat?
0 nee
0 ja, namelijk ...

9. Heeft u suggesties voor verbetering voor de inhoud of vormgeving van de materialen?
0 nee
0 ja, namelijk...

- * Welke functie/achtergrond heeft u?
0 verpleegkundige
0 maatschappelijk werker
0 sociaal pedagogisch hulpverlener
0 toezicht/beveiligingsmedewerker
0 anders, namelijk ...

- * Hoeveel jaar werkt u al in de verslavingszorg?

Mogen wij contact met u opnemen indien wij naar aanleiding van uw antwoorden aanvullende vragen hebben? Zo ja, vul dan hier uw contactgegevens in. (Deze gegevens worden niet voor andere doeleinden gebruikt).

Naam:

E-mailadres:

Telefoonnummer:

Hartelijk dank voor het invullen!

U kunt de ingevulde vragenlijst in de bijgevoegde antwoordenvolpette naar ons opsturen *uiterlijk 27 mei 2011* (hiervoor is geen postzegel nodig).

10. Indien u de materialen wel kent maar niet gebruikt, wat is hiervoor de reden?

11. Welk cijfer geeft u de placemat?

U kunt uw waardering uitdrukken in een cijfer van 1 t/m 10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Toelichting cijfer:

12. Welk cijfer geeft u de poster?

U kunt uw waardering uitdrukken in een cijfer van 1 t/m 10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Toelichting cijfer:

13. Staat er voor u nieuwe informatie op de poster/placemat?

0 nee

0 ja, namelijk ...

14. Heeft u suggesties voor verbetering voor de inhoud of vormgeving van de materialen?

0 nee

0 ja, namelijk...

15. Denkt u de materialen te gaan gebruiken?

0 ja, namelijk

0 placemat

0 poster

0 beide

0 nee

wat is hiervoor de reden?

* Welke functie/achtergrond heeft u?

0 verpleegkundige

0 maatschappelijk werker

0 sociaal pedagogisch hulpverlener

0 toezicht/beveiligingsmedewerker

0 anders, namelijk ...

* Hoeveel jaar werkt u al in de verslavingszorg?

Mogen wij contact met u opnemen indien wij naar aanleiding van uw antwoorden aanvullende vragen hebben? Zo ja, vul dan hier uw contactgegevens in. (Deze gegevens worden niet voor andere doeleinden gebruikt).

Naam:

E-mailadres:

Telefoonnummer:

Hartelijk dank voor het invullen!

U kunt de ingevulde vragenlijst in de bijgevoegde antwoordenvolpette naar ons opsturen *uiterlijk 27 mei 2011* (hiervoor is geen postzegel nodig).

Bijlage 2

Invulformulier evaluatie injecterende druggebruikers

Naam:

1. Welke middel gebruik je?

- Heroïne
- Cocaïne
- Anders, namelijk

2. Welke wijze?

- Roken
- Injecteren
- Beide
- Anders, namelijk

3. Hoe lang injecteer je?

... jaar

4. Spreekt de poster/placemat je aan?/Wat vind je ervan?

5. Heb je suggesties voor verbetering van het materiaal?

6. Staat er nieuwe informatie op het materiaal?

7. Geef je waardering aan met een cijfer tussen 1 en 10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Bijlage 3

Vragenlijst Brochure 'Alcohol, drugs, seks en een soa'?

Voor u ligt de brochure 'Alcohol, drugs, seks en een soa'. Deze brochure is gemaakt voor preventie- en zorgprofessionals en biedt ondersteuning en reikt kennis aan over de werking van alcohol en drugs op seksueel gedrag. Wij zijn benieuwd of u deze brochure kent en of de brochure u aanspreekt.

We willen u vragen de brochure te bekijken (ook als u deze nog niet kent) en de bijbehorende vragen te beantwoorden. Het beantwoorden van de vragen kost ongeveer 15 minuten. Stuur u de vragenlijsten *uiterlijk 27 mei 2011* aan ons terug? U kunt hiervoor de bijgevoegde antwoordenvolpette gebruiken. De gegevens worden anoniem verwerkt.

Bij sommige vragen zijn meerdere antwoorden mogelijk. Bij die vragen staat dan uitdrukkelijk aangegeven dat u meerdere vakjes kunt aankruisen.

Alvast bedankt voor uw medewerking!

Heeft u nog vragen, neemt u dan contact op met Petra Havinga, tel 030 – 2959 319 of via e-mail, PHavinga@trimbos.nl

1. Kent u de brochure 'Alcohol, drugs, seks en een soa'?
 nee *(ga naar vraag 9 op het gele blad)*
 ja

 2. Gebruikt u de brochure 'Alcohol, drugs, seks en een soa'?
 nee *(ga naar vraag 9 op het gele blad)*
 nee, eerder wel gebruikt, maar nu niet meer *(ga verder naar vraag 3)*
 ja *(ga verder naar vraag 4)*
-

3. Indien u de brochure eerder wel gebruikte, maar nu niet meer, wat is hiervoor de reden?

Ga door naar vraag 4 op de volgende pagina

4. Voor welke doelgroep(en) gebruikt u de brochure?
Beantwoord deze vraag zo specifiek mogelijk.

5. Hoe gebruikt(e) u de brochure?

U mag meerdere antwoorden aankruisen.

geïnteresseerden kunnen de brochure zelf mee pakken

we delen de brochure uit

we delen de brochure uit en bespreken de inhoud

we gebruiken de brochure ter ondersteuning van gesprekken

anders, namelijk ...

6. Zijn er nog andere doelgroepen waarvoor u de brochure geschikt lijkt?
Beantwoord deze vraag zo specifiek mogelijk.

Ga door naar vraag 7 op de volgende pagina

7. Welk cijfer geeft u de brochure?
U kunt uw waardering uitdrukken in een cijfer van 1 t/m 10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Waarom geeft u juist dit cijfer?

8. Heeft u suggesties voor verbetering voor de inhoud of vormgeving van de brochure?

0 nee

0 ja, namelijk...

- * Welke functie/achtergrond heeft u?

0 verpleegkundige

0 preventiewerker

0 sociaal pedagogisch hulpverlener

0 maatschappelijk werker

0 teamleider

0 afdelingshoofd/manager

0 peereducator

0 anders, namelijk ...

Mogen wij contact met u opnemen indien wij naar aanleiding van uw antwoorden aanvullende vragen hebben? Zo ja, vul dan hier uw contactgegevens in. (Deze gegevens worden niet voor andere doeleinden gebruikt).

Naam:

Instelling:

E-mailadres:

Telefoonnummer:

Hartelijk dank voor het invullen!

U kunt de ingevulde vragenlijst in de bijgevoegde antwoordenvolpette naar ons opsturen *uiterlijk 27 mei 2011* (hiervoor is geen postzegel nodig).

9. Indien u de brochure 'Alcohol, drugs, seks en een soa' wel kent, maar niet gebruikt, wat is hiervoor de reden?

10. Welk cijfer geeft u de brochure?
U kunt uw waardering uitdrukken in een cijfer van 1 t/m 10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Waarom geeft u juist dit cijfer?

11. Heeft u suggesties voor verbetering voor de inhoud of vormgeving van de brochure?

0 nee

0 ja, namelijk...

12. Na (nogmaals) de brochure te bekijken. Denkt u de brochure te gaan gebruiken?

0 nee

wat is hiervoor de reden? *(einde vragenlijst)*

0 ja

Ga door naar vraag 13 op de volgende pagina

13. Voor welke doelgroepen lijkt de brochure u geschikt?
Beantwoord deze vraag zo specifiek mogelijk.

14. Hoe denkt u de brochure te gaan gebruiken?
U mag meerdere antwoorden aankruisen.

- geïnteresseerden de brochure zelf laten mee pakken
- de brochure uitdelen
- de brochure uitdelen en de inhoud bespreken
- de brochure gebruiken ter ondersteuning van gesprekken
- de brochure gebruiken bij voorlichtingsbijeenkomsten
- anders, namelijk ...

- * Welke functie/achtergrond heeft u?

- verpleegkundige
- preventiewerker
- sociaal pedagogisch hulpverlener
- maatschappelijk werker
- teamleider
- afdelingshoofd/manager
- peereducator
- anders, namelijk ...

Mogen wij contact met u opnemen indien wij naar aanleiding van uw antwoorden aanvullende vragen hebben? Zo ja, vul dan hier uw contactgegevens in. (Deze gegevens worden niet voor andere doeleinden gebruikt).

Naam:

Instelling:

E-mailadres:

Telefoonnummer:

Hartelijk dank voor het invullen!

U kunt de ingevulde vragenlijst in de bijgevoegde antwoordenvolpette naar ons opsturen *uiterlijk 27 mei 2011* (hiervoor is geen postzegel nodig).